

Anotace

Pracovní list obsahuje cvičení založená na jazykovém materiálu z korpusu. Učitel si cvičení připraví předem, žáci ve výuce s korpusem nepracují. Na základě autentického jazykového materiálu si ovšem upevní pravidla pro užití akuzativních koncovek substantiv a adjektiv. Cvičení lze samozřejmě upravit pro další pády.

Postup práce

Cvičení neslouží pro první seznámení s akuzativem. Žáci by s tímto pádem měli být seznámeni v komunikačním kontextu. Vhodná jsou např. témata objednávání v restauraci (dám si + akuzativ) nebo představování rodiny (mám + akuzativ). Cvičení v tomto pracovním listu jsou zaměřená jen na koncovky a neobsahují jednotící komunikační téma. Žáci by si na jejich základě měli upevnit probranou látku aktivním způsobem. Je možné, že skloňování podle některých vzorů (např. *předseda* a *soudce*) pro ně bude nové.

Před řešením úkolů pracovního listu je nutné žáky uvést do tématu. Učitel může žáky upozornit na úvodní věty, zeptat se, jaký je v nich pád, a sbírat další příklady vět s akuzativem. Příkladové věty může shromažďovat na tabuli po skupinách podle rodů. Je vhodné jednotlivé rody barevně odlišit. Pozornost žáků následně obrátí k typickým zakončením. Žáci sami nejspíš nevyjmenují substantiva skloňovaná podle všech vzorů. Učitel jim proto rozdá pracovní list. První větu v prvním cvičení s nimi přečte v plénu a nechá si nadiktovat adjektivum a substantivum v nominativu. Dále žáci postupují samostatně nebo ve skupinách. Vhodné je zkontrolovat řešení hned po femininu, aby si žáci uvědomili rozdíl mezi tvrdým a měkkým adjektivem.

Druhý úkol žáci plní až po kontrole prvního. Opět je vhodné vyřešit první příklad dohromady. Po splnění druhého úkolu se učitel žáků zeptá, která substantiva a adjektiva se v akuzativu nemění. Pro žáky je motivační, když vědí, že si nemusí zapamatovat takové množství koncovek.

Na tuto fázi formulace pravidel by měla navazovat procvičovací fáze, ve které žáci využijí své znalosti. Materiál k procvičení lze opět najít v korpusu.

Koupila jsem si čokoládu. Mám radost!

1. V jakém pádě jsou podstatná jména v obou větách?
2. Napište první pád **tučných přídavných a podstatných jmen**:

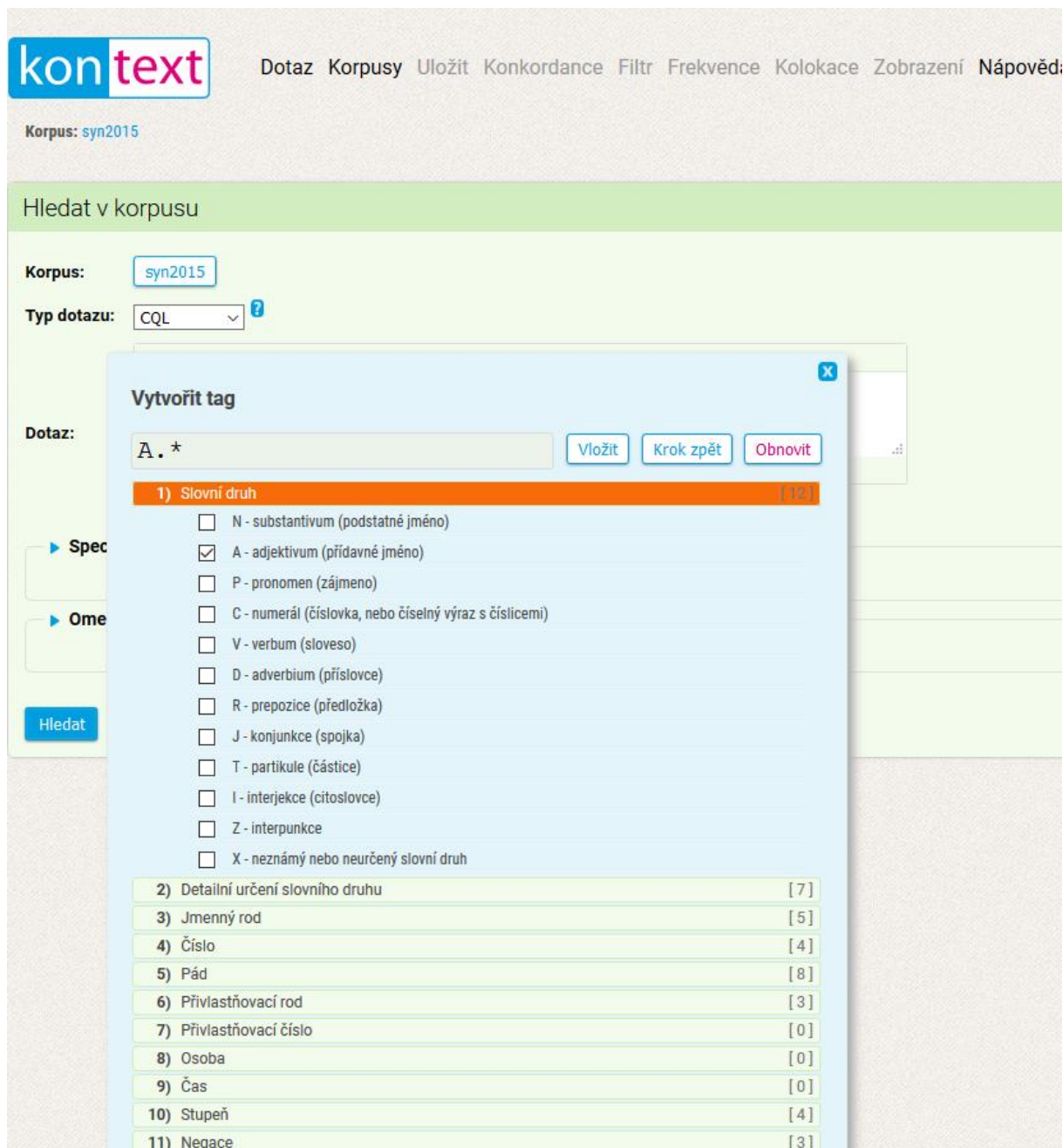
akuzativ (čtvrtý pád) – ženský rod:	nominativ (první pád)
Koupím si celou láhev .	celá lahev
Dělá mi to velkou radost .	
Basketbalisté Nymburka mají další výhru : Pohár České pošty.	
Dnes máte poslední šanci koupit si levnější vstupenky.	
akuzativ (čtvrtý pád) – mužský rod životný:	
Mám nového přítele . Už nemám ráda svého muže .	
Máme ještě mladšího syna .	
Máme v práci staršího kolegu .	
Každý král potřebuje dobrého rádce .	
akuzativ (čtvrtý pád) – mužský rod neživotný:	
Byla jsem celý den doma.	
Příští měsíc pojedeme do Argentiny.	
akuzativ (čtvrtý pád) – střední rod:	
Mám rád dobré jídlo .	
Do školy potřebuju čisté oblečení .	
Jaké granule jsou nejlepší pro malé štěně ?	
Zítra máme další rande .	

3. Doplňte tabulku. První řešení je příklad.

	první pád – koncovky	čtvrtý pád – koncovky
ženský rod		
celá láhev	-á (celá), -konsonant (lahev)	<u>-ou</u> (celou) --- (láhev)
velká radost	-á (velká), -konsonant (radost)	__ (____) __ (____)
další výhra	-í (další), -a (výhra)	__ (____) __ (____)
poslední šance	-í (poslední), -e (šance)	__ (____) __ (____)
mužský rod životný		
nový přítel / muž	-ý (nový), -tel / měkký konsonant (přítel/muž)	__ (____) __ (____)/ __ (____)
mladší syn	-í (mladší), -tvrďý konsonant (syn)	__ (____) __ (____)
starší kolega	-í (starší), -a (kolega)	__ (____) __ (____)
dobrý rádce	-ý, (dobrý), -e (rádce)	__ (____) __ (____)
mužský rod neživotný		
celý den	-ý (celý), -konsonant (den)	__ (____) __ (____)
příští měsíc	-í (příští), -konsonant (měsíc)	__ (____) __ (____)
střední rod		
dobré jídlo	-é (dobré), -vokál (jídlo)	__ (____) __ (____)
čisté oblečení	-é (čisté), -vokál (oblečení)	__ (____) __ (____)
malé štěně	-é (malé), -vokál (štěně)	__ (____) __ (____)
další rande	-í (další), -vokál (rande)	__ (____) __ (____)

Postup práce s korpusem

1. V rozhraní KonText zvolte korpus syn2015. Jako Typ dotazu zvolte CQL a klikněte na Vložit tag. Jako slovní druh vyberte adjektivum (hledáme věty, ve kterých se budou vyskytovat adjektiva), dále příslušný jmenný rod (femininum, maskulinum animatum, maskulinum inanimatum, neutrum), číslo singulár, pád akuzativ. Klikněte na Vložit.

KonText

Dotaz Korpusy Uložit Konkordance Filtr Frekvence Kolokace Zobrazení Nápověda

Korpus: syn2015

Hledat v korpusu

Korpus: syn2015

Typ dotazu: CQL

Dotaz: A. *

Vložit Krok zpět Obnovit

1) Slovní druh [12]

- ☐ N - substantivum (podstatné jméno)
- ☒ A - adjektivum (přídavné jméno)
- ☐ P - pronomen (zájmeno)
- ☐ C - numerál (číslovka, nebo číselný výraz s číslicemi)
- ☐ V - verbum (sloveso)
- ☐ D - adverbium (příslovce)
- ☐ R - prepozice (předložka)
- ☐ J - konjunkce (spojka)
- ☐ T - partikule (částice)
- ☐ I - interjekce (citoslovce)
- ☐ Z - interpunkce
- ☐ X - neznámý nebo neurčený slovní druh

2) Detailní určení slovního druhu [7]

3) Jmenný rod [5]

4) Číslo [4]

5) Pád [8]

6) Přivlastňovací rod [3]

7) Přivlastňovací číslo [0]

8) Osoba [0]

9) Čas [0]

10) Stupeň [4]

11) Negace [3]

Obrázek 1 – Tvorba tagu pro vyhledávání adjektiv v akuzativu

2. Výsledný tag se vloží do pole Dotaz. Jako Výchozí atribut ponechte word. Můžete specifikovat kontext tak, aby se přímo za adjektivem objevilo podstatné jméno (viz

obrázek). Není to ovšem nutné, vět bez substantiv se i bez specifikace zobrazí jen málo.

The screenshot shows the konTEXT search interface. At the top, there's a navigation bar with links: Dotaz, Korpusy, Uložit, Konkordance, Filtr, Frekvence, Kolokace, Zobrazení, Náповěda. Below this, the corpus is set to 'syn2015'. The search bar is labeled 'Hledat v korpusu'. The search query is '[tag="A.FS4.*"]'. The search type is 'CQL'. The search attribute is 'word'. The search results are filtered by lemma and word type. The word type filter is set to 'podstatné jméno' (noun). The search results are displayed in a table with columns for the search results and the word type.

Korpus: syn2015

Typ dotazu: CQL

Dotaz: [tag="A.FS4.*"]

Výchozí atribut: word

Specifikovat kontext

Filtrovat podle lemmatu

Velikost kontextu: vlevo i vpravo 1 tokenů.

Lemma(ta) všechny z těchto položek.

Slovní druh

Velikost kontextu: vpravo 1 tokenů.

Slovní druh: podstatné jméno, přídavné jméno, zájmeno, číslovka

Omezit hledání

Hledat

Obrázek 2 – Vyhledávání adjektiv v akuzativu následovaných substantivem

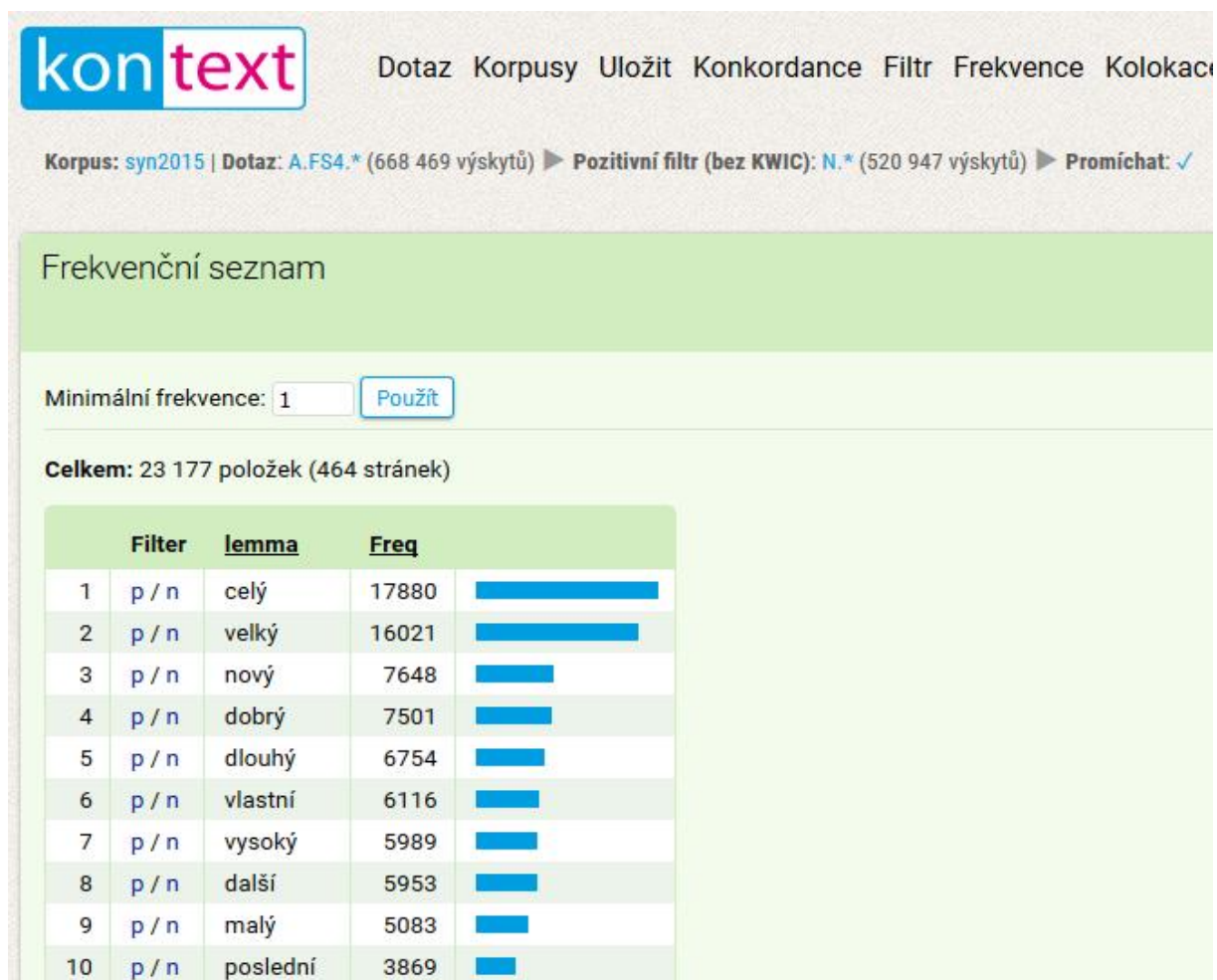
3. Dále klikněte na Hledat. Zobrazí se vám konkordance.

The screenshot shows the search results for the query '[tag="A.FS4.*"]'. The results are displayed in a table with columns for the search results and the word type. The table shows various search results, including 'romskou', 'divku', 'okamžitou', 'stabilizaci', 'živelnou', 'bezprostřednost', 'děliti', 'dohu', 'steveňnou', 'polemiku', 'českou', 'tradici', 'rodinu', 'mládež', 'máslu', 'Antropologickou', and 'literaturu'. The table also shows the frequency of each word type.

Výskyt	129 947	1 p.m.	4 314,31	vstátno k celému "syn2015"	ARF	313 880,5	Výsledek je promíchán	1	13 024
Pátek Lidových novin	Je to spíš náhoda, že jsem se rozhodla pro	romskou	divku	Její etnikum není pro filmový příběh nijak zvlášť					
Teorie a praxe zdravotněvých dotčevacích programů v aditronice	Cílová skupina - osoby v akutní krizi, které potřebují	okamžitou	stabilizaci	svého psychického stavu a které to nezvládnou svými silami					
Vlasta	Léta v pozici první dámy ji ale naučila poněkud krotit	živelnou	bezprostřednost	a diplomaticky klíčkovat, kdybyste se jí chtěli dostat					
Parlamentní listy	Babiš, raději ani slovo - Po kanárách se už	děliti	dohu	vypráví, jak se volí fedniel ČT a jaký					
Respekt	promíjí či promíčí něžné hrčky jako sexuální zneužívání děti nebo	steveňnou	polemiku	s dogmatem? Na tuto otázku zná na Slovensku					
Na luvu medvědi	Petr jin následně vysvětlí, že jde o naši	českou	tradici	, že se to dělá u každé ulovené zvěře					
Bosnie	stínu. I když se nacházela relativně blízko, svoji	rodinu	neuchtila	Ostrovni koalové a jeden velmi hladový pes					
Zeměť pod cizím jménem	uložených peněz velitel věznic prap. Vozka předal Julii Paikové "	máslu	gali	na měsíc duben 1948 v částce 2 000 Kč,					
Zrád	vzdělán z knih také není k zahzení, ne?	Antropologickou	literaturu	znal lípe než já, a to včetně frankofonních					

Obrázek 3 – Konkordance adjektiv a substantiv v akuzativu

4. Po kliknutí na tučně vyznačené adjektivum se vám zobrazí širší kontext. Z vět je třeba vybrat takové, které budou odpovídat úrovni žáků, případně je třeba věty přizpůsobit. Vhodné je zobrazit si nejprve nejfrekventovanější adjektiva pomocí funkce Frekvence. Po kliknutí na Frekvence a zvolení atributu Lemmata se zobrazí frekvenční seznam:

Obrázek 4 – Frekvenční seznam adjektiv nejčastěji užívaných v akuzativu

5. Příkladové věty zobrazíte funkcí pozitivní filtr (p). Z nich vyberte vyhovující tak, aby byla zastoupena měkká i tvrdá adjektiva i všechny typy skloňování. Věty zjednodušte podle úrovně žáků.